

Roll No. ....

144/C

Total No. of Questions : 16]

[Total No. of Printed Pages : 7

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

FUNDAMENTALS OF e-BUSINESS

(Commerce Group)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 50

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 144/C ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ (ਭਾਗ-ੳ, ਭਾਗ-ਅ, ਭਾਗ-ੲ ਅਤੇ ਭਾਗ-ਸ) ਹੋਣਗੇ ।

ਭਾਗ-ੳ

(v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ 1 ਅੰਕ ਵਾਲੇ 6 ਉਪ ਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ/ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ/ ਭੁੱਲੇ ਪਸੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਭਾਗ-ਅ

(vi) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 7 ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 5 ਤੋਂ 10 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਗ-ੲ

(vii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 8 ਤੋਂ 14 ਹਰੇਕ 4 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਸ ਭਾਗ ਤੋਂ ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 15 ਤੋਂ 20 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਭਾਗ-ਸ

(viii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 15 'ਤੇ 16 ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ 6 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ, ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ 3-4 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

144/C-SS

[Turn over

ਭਾਗ-ੳ

1. (ੳ) ਉਪਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ- 1
- (ੳ) ਡਿਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- (ਅ) ਡਿਸਕ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ
- (ੲ) ਬੈਕਅਪ ਸਾਫਟਵੇਅਰ
- (ਸ) ਇਹ ਸਾਰੇ
- (ਅ) NIC ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ । 1
- (ੲ) ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ :
- ਵੈੱਬ ਕੈਮ ਇੱਕ ..... ਟਾਇਮ ਕੈਮਰਾ ਹੈ । 1
- (ਸ) ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੋ :
- ਈ ਕਾਮਰਸ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ 24x30x12x365 ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ । 1
- (ਹ) ਡੈਬਿਟ ਕਾਰਡ ਕੀ ਹੈ ? 1
- (ਕ) ਡਿਮਟੀਰੀਅਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ? 1

ਭਾਗ-ਅ

2. ਏਕਾਕੀ ਯੂਜ਼ਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ । 2
3. "ਈ-ਮੇਲ ਇੱਕ ਸੱਸਤਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ।" ਇਸ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ । 2
4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਈ-ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਰੋ । 2
5. ਈ-ਕੈਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
6. ਈ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ । 2
7. ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

ਭਾਗ-ੲ

ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

8. "ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?" ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

9. ਫਲਾਪੀ ਡਿਸਕ ਤੇ ਹਾਰਡ ਡਿਸਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4
10. ਈ-ਕਾਮਰਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 4
11. ਨੈੱਟ ਕੈਸ਼ ਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ ? 4
12. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਹਸਤਾਖਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4
13. ਤੁਸੀਂ ATM ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? 4
14. ਈ-ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 4

ਭਾਗ-ਸ

15. ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ ? 6

ਜਾਂ

ਈ-ਕਾਮਰਸ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

16. ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਈ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 6

ਜਾਂ

ਈ-ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

(Hindi Version)

ਨੋਟ : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **144/C** अवश्य लिखें।

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।

(iv) प्रश्न पत्र के चार भाग (भाग-क, भाग-ख, भाग-ग तथा भाग-घ) होंगे।

भाग-क

(v) प्रश्न सं. 1 में प्रत्येक 1 अंक के 6 उपभाग हैं। प्रत्येक भाग का उत्तर 1-15 शब्दों में दिया जाना चाहिए। वस्तुनिष्ठ प्रश्नों में एक शब्द या एक वाक्य के उत्तर वाले प्रश्न/खाली स्थान भरो/सही अथवा गलत/बहुविकल्पी पसन्द के प्रश्न हो सकते हैं।

भाग-ख

(vi) प्रश्न सं. 2 से 7 प्रत्येक के दो अंक होंगे। इन प्रश्नों का उत्तर 5 से 10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।

(4)

भाग-ग

(vii) प्रश्न सं. 8 से 14 प्रत्येक 4 अंकों के होंगे। इस खण्ड से पाँच प्रश्न कीजिए। इन प्रश्नों के उत्तर 15 से 20 पंक्तियों में दिए जाने चाहिए।

भाग-घ

(viii) प्रश्न सं. 15 से 16 आन्तरिक चयन वाले प्रत्येक छः अंकों के होंगे। इन प्रश्नों का उत्तर, उत्तर पुस्तिका के 3-4 पृष्ठों में दिया जाना चाहिए।

भाग-क

1. (क) उपयोगिता प्रोग्राम की उदाहरण है- 1
  - (क) डिस्क रिकवरी प्रोग्राम
  - (ख) डिस्क क्लीन अप
  - (ग) बैकअप सॉफ्टवेयर
  - (घ) यह सभी
- (ख) NIC का पूरा नाम बताओ। 1
- (ग) रिक्त स्थान भरो :

वेब कैम एक ..... टाइम कैमरा होता है। 1
- (घ) ठीक तथा गलत लिखें :

ई-कॉमर्स किसी भी स्थान से 24×30×12×365 के आधार पर लेन-देन अथवा दुकानदारी करने में ग्राहकों की सहायता नहीं करती है। 1
- (ङ) डेबिट कार्ड क्या है ? 1
- (च) डिमैटीरियलाईजेशन क्या है ? 1

भाग-ख

2. अकेला प्रयोगकर्ता ऑपरेटिंग सिस्टम के बारे में लिखो। 2
3. "ई-मेल संचार का एक कम खर्चीला तथा कुशल साधन है।" इस पर टिप्पणी करो। 2
4. भारत में ई-कॉमर्स के भविष्य की संक्षिप्त व्याख्या करो। 2
5. ई-कैश से क्या अभिप्राय है ? 2
6. ई-बैंकिंग की परिभाषा दो। 2

144/C-SS

(5)

7. खजान्ची सेवाओं से आपका क्या तात्पर्य है ? 2

भाग-ग

सात प्रश्नों में से कोई पाँच प्रश्न करें :

8. "कौन-से क्षेत्र हैं जिनमें सूचना तकनीक को सकारात्मक दृष्टिकोण से देखा जाता है।" इसकी व्याख्या करो। 4

9. फ्लॉपी डिस्क और हार्ड डिस्क में कोई चार अन्तर लिखो। 4

10. ई-कॉमर्स की विशेषताएं लिखो। 4

11. नेट कैश के क्या लाभ हैं ? 4

12. इलेक्ट्रॉनिक हस्ताक्षर से आपका क्या अभिप्राय है ? 4

13. ए.टी.एम. के बारे में आप क्या जानते हैं ? 4

14. ई-व्यापार की विशेषताएं लिखें। 4

भाग-घ

15. सूचना तकनीक क्या है ? इसके लाभ क्या हैं ? 6

अथवा

ई-कॉमर्स का क्या अर्थ है ? इसके क्षेत्र की व्याख्या भी करो। 6

16. परम्परागत बैंकिंग और ई-बैंकिंग में अन्तर लिखें। 6

अथवा

ई-मार्केटिंग क्या है ? इसकी विशेषताओं की व्याख्या करें। 6

(English Version)

Note : (i) You must write the subject-code/paper-code **144/C** in the box provided on the title page of your answer-book.

(ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.

(iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.

(iv) The question paper will have four Parts i.e. A, B, C and D.

Part-A

(v) Question No. 1 consists of 6 subparts carrying 1 mark each. Answer of each part should be given in 1-15 words. Objective type questions may include questions with one word or one sentence answer/ fill in the blanks/true or false/multiple choice type questions.

144/C-SS

[Turn over

(6)

Part-B

(vi) Question No. 2 to 7 will carry 2 marks each. Answer of these questions should be given in 5 to 10 lines.

Part-C

(vii) Question No. 8 to 14 will carry 4 marks each. Attempt total **five** questions from this part. Answer of these questions should be given in 15 to 20 lines.

Part-D

(viii) Question No. 15 and 16 will carry 6 marks each with internal choice. Answer of these questions should be given in 3-4 pages of the answer-book.

Part-A

1. (a) An example of utility program is : 1
  - (a) Disk Recovery Program
  - (b) Disk clean up
  - (c) Backup Software
  - (d) All of these
- (b) What is the full form of NIC ? 1
- (c) Fill in the blanks : 1
 WEB CAM is a ..... time camera.
- (d) Write true or false : 1
 E-commerce does not help customers to do transaction or shop on 24×30×12×365 basis from any location.
- (e) What is debit card ? 1
- (f) What is Dematerialisation ? 1

Part-B

2. Write about single user operating system. 2
3. "E-mail is an economical and efficient way of communication." Comment on it. 2
4. Briefly explain the future of E-commerce in India. 2
5. What is meant by e-cash ? 2
6. Define E-Banking. 2
7. What do you mean by depository services ? 2

144/C-SS

(7)

Part-C Do any *five* questions out of seven questions :

8. "What are the areas where Information Technology is seen in a positive manner"? Explain it. 4
9. Write any four difference between Floppy disk and Hard disk. 4
10. Write features of E-commerce. 4
11. What are the advantages of Net Cash ? 4
12. What do you mean by Electronic signature ? 4
13. What do you know about ATM ? 4
14. Write features of E-Trading. 4

Part-D

15. What is Information Technology ? What are its advantages ? 6

or

What is the meaning of E-commerce ? Also explain its scope. 6

16. Write the difference between Traditional Banking and E-Banking. 6

or

What is E-marketing ? Discuss its features. 6